

BRÆNDTORVDRIFT VED VORE SÆTERBRUG

HØIT OVER DALENE og over de skogklædte aaser ligger fjeldvidderne. Det er et stykke Norge for sig selv, og som bekendt er omtrent halvdelen af vort lands fladeindhold snaufjeld og fjeldvidder. At kunne udnytte disse vidder bedre er et spørgsmaal, der for tiden er under overveielse.

Fra lange tider tilbage har gaardbrugerne i vore fjelddale været vant til om sommeren at bringe buskapen til sæters. Det gjælder da i størst mulig udstrækning at kunne udnytte produkterne, d. v. s. melken, og derfor bliver der paa sætrene kjernet smør og ystet ost, særlig det sidste, — hvortil trænges ganske store mængder brændsel.

Ildstederne er mange gange saa som saa. Aabne ildsteder, de mest uøkonomiske af alle, har man næsten overalt. Til mysekogningen anvendes nu for det meste indebyggede ildsteder, men heller ikke disse er konstrueret med den størst mulige brændselsøkonomi for øie.

Mysekogningen kan man gjerne sige er en industri, som er ganske omfattende baade paa sætrene og ved meierierne.

Efter *Hejes Lommealmanak* kan man regne, at for hvert kg. mysost maa man fordampe mindst 10 kg. vand, og da man ved disse ildsteder neppe kan gaa ud fra en stort høiere fordampning end ca. 1 kg. vand pr. kg. tør brændved, skulde man altsaa trænge 10 kg. ved til at producere 1 kg. mysost eller med 1 favn lufttør birkeved à ca. 1,66 m³ (ca. 1000 kg.), skulde man kunne producere med et rundt tal 100 kg. mysost.

I henhold til de opgaver, vi har kunnet erholde, skulde en sæter i Valdres med 16 kjør og ingen gjeder trænge til sit samlede brændsel-forbrug i sommerens løb 5 à 6 favne $\frac{3}{4}$ lang granved, og for større sæterlag skulde der efter opgivende forbruges ca. 100 favne granved i sommerens løb. Ved en sæter i Gudbrandsdalen med 12 kjør og ingen gjeder brugte man 4 favne granved. Ved en sæter paa Dovrefjeld med 16 kjør og 11 gjeder fik man sig udvist 3 hauge birkeved, og ved en anden sæter sammesteds med 9 kjør og 150 gjeder fik man samme kvantum. I det sidste tilfælde havde man 3 mysegryder i brug, og hvormegit brisk og lignende man brugte ved siden af, kunde ikke opgives.

Hvorom alt er, *sætrene sluger en masse brændsel.*

Hvor sætrene ligger midt i tykke skogen, kan det være af mindre betydning, om brændselforbruget er stort. Men hvor sætrene ligger oppe ved trægrænsen, hvor der er en 10—20 meter mellem hvert træ, og hvor man desuagtet hugger, bliver det betænkelig.

Oppe paa høifjeldet bruges ofte brisk (ener), men den er meget udroi og koster adskillig arbeide at hugge op. Hvor man kan tager man gjerne med store træer med kvister og alt og hugger dem op til

ved. Det kan ogsaa forekomme, at man kører op til sætrene store tykke tømmerstokke, som da efterhaanden sages op til ved.

Smaa brugbare *brændtorvmyrer* forefindes mangengang lige ved sæterdøren, og store vidtstrakte myrer findes ogsaa deroppe. Ofte er disse bevokset med vidjekrat, men kan have en dybde af 1 til 3 m. bestaaende af brændtorvmateriale af forskjelligartet beskaffenhed, tildels af meget god kvalitet, der godt egner sig for stikning.

Brændtorv stikkes, eller har undtagelsesvis været benyttet flere steds. At torvdrift ikke er mere almindelig ved sætrene kan have sin

Sæter ved trægrænsen, Bagn, Valdres.

grund i mangel paa kjendskab til torvens tilberedning og anvendelse, og at man har stukket mindre god torv, saaat resultatet kan have vist sig lidet opmuntrende. Tildels kan man have vanskelig for at afse tid til torvstikningen tidlig paa sommeren, men naar man, som tilfældet er f. eks. i Valdres, sender hele familien tilfjelds, bør man, ligesom i Nordland, kunne bruge børnene til at stille med torvarbeidet.

Sæterlag bør kunne drive et mindre anlæg med en eller anden slags maskine, hvorved man faar en langt bedre og forholdsvis billigere brændtorv, der er langt bekvemmere at fyre under mysegryderne end ved og brisk, og saa slipper man al vedhugningen.

At kunne faa i handelen en liden brændtorvmaskine særlig skikket for sæterbrug vil ogsaa være en opgave, som den før omtalte konkurrenceprøve med smaa brændtorvmaskiner bør tage sigte paa.

Hvad vi nu først og fremst kan gjøre er at agitere i skrift som i tale for forstaaelsen af, at *sætrenes brændselforbrug fuldt ud kan tilfredsstilles med brændtorv*, hvorved man kan blive istand til at spare en hel del af den skog, der endnu staar igjen oppe ved trægrænsen.

BRÆNDTORVFABRIK I VALDRES

BRÆNDTORV TIL SÆTRENE

BAGNS OG REINLIDS ALMENNING har besluttet anlæg af en brændtorvfabrik paa Høgmyren, beliggende ca. 8 km. fra bygden og lige ved veien, der fører til sætrene. Brændtorven vil dels blive benyttet i bygden, dels paa sætrene forat kunne spare paa almenningens skog. Brændtorven er beregnet at blive billigere end brændeveden, og saa sparer man ophugning, idet torven, naar tør, er færdig til at lægges i ovnen.

Jaar vil en stor del af tiden medgaa til forberedende arbeider, men man venter at kunne tilvirke 200 à 250 tons tør brændtorv. Der vil blive opført lagerhuse langs veien, hvor denne fører over myren, og naar man om vinteren kjører til sætrene for at hente hjem hø, er det meningen, at man skal tage med sig brændtorven op til sætrene for næste sommers behov.

Maskineriet er bestilt fra *A/S. Aadals Brug* paa Hedemarken og bliver af forbedret konstruktion, transportabelt og forsynet med elevator. Lokomobilet er bestilt fra *Muktell* i Sverige ved *A. Gulow-sen A/S.*, Kristiania, og bliver paa 16 ehk. Transportmateriellet er bestilt fra *Pay & Brinck*, Kristiania, og bliver delvis norsk arbeide.

Naar komplet vil anlægget koste ca. 6000 kr. og producere ca. 500 tons tør brændtorv aarlig. Som arbejdsformand er ansat torvmester *K. Tollefsrud*, der med bidrag fra »Det norske Myrselskab« ifjor gjennemgik den svenske stats torvskole.

Myren blev forrige sommer undersøgt af »Det norske Myrselskabs« sekretær, der har planlagt anlægget og forøvrigt veileder ved torvdriften.

UDVIDELSE AF GAMMELT ALMENNINGS- ANLÆG PAA HEDEMARKEN

RINGSAKER OG NES ALMENNING har til sin brændtorvfabrik indkjøbt en torvmaskine *Anrep II* fra Sverige gennem firmaet *A. Gulow-sen A/S.*, Kristiania. Torvfabriken vil herefter blive mere tidsmæssig, idet maskineriet bliver transportabelt og forsynet med elevator, hvorved der